MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№4 (2)

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar · OPEN ACCESS · ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY · Academic Resource Index ResearchBib · ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE · CYBERLENINKA · OpenAIRE · ROAD · INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL · BASE · Crossref · НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА eLIBRARY.RU

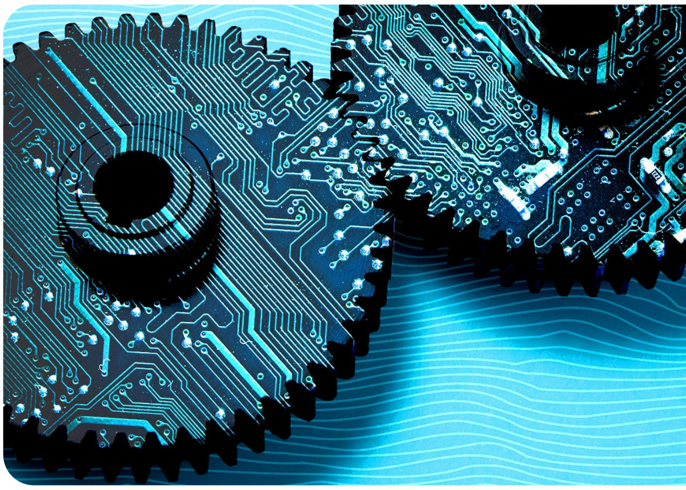

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ · TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI · ISLOM KARIMOV NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI · TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI · TOSHKENT ARXITEKTURA-QURILISH UNIVERSITETI · TOSHKENT KIMYO-TEXNOLOGIYA INSTITUTI · JIZZAX POLITEXNIKA INSTITUTI

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta’limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta’minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun’iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta’minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug‘lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To‘qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo‘l transportini ishlatish
05.08.06 – “G‘ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish” (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta’minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog‘ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma’lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan “Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxati”ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo‘yicha “Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali ro‘yxatga kiritilgan.

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ
Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti” milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o‘g‘li

MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODELI: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL 25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich

XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI 30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 42
Xasanov Sardor Xazratkulovich

IQTISODIY O‘SISH SIFATI VA UNI KO‘RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI 50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich

IQTISODIY O‘SISH SIFATI VA UNI KO‘RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI 55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich

ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA’SIRI 60
Hayitov Jamshid Xolboyevich

KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI 65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich

DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH 70
Xamidova Zarifa Urol qizi

ISTE’MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna

XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG‘ALLIKKA TA’SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO‘RSATKICHLAR TIZIMI 77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich

BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 84
Dadajonova Madina Ravshan qizi

ISTE’MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna

MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODELI: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL 94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz

ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA’SIRI 100
Hayitov Jamshid Xolboyevich

IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS’ GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN 105
Maxmudov Rahimjon

MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH 109
Abduraxmonova Gulmira

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR 114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o‘g‘li

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI........120
Tuychieva Odina Nabiyevna
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY........131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI........140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich

KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI........144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH........149
Xasanov Sardor Xazratkulovich

IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI........156
Odinayev Ravzatullo Asatulloyevich

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH........161
Karimov Alibek Valievich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH........167
Xodjayev Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li

"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARNINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLISH ISTIQBOLLARI........173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux

HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI........179
Marqayev Xurshid Aliqulovich

ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH........183
Zaripova Sayohat Zafarovna

XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)........188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi

BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI........192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura

DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich

QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI........203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI........209
Yusupov Farhod Adamboyevich

TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH........214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich

OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA........218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI 222
Ashurova Shaxnoza Almasovna

DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH 226
Meliboyev Askar Eshmuratovich

ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА 231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ 237
Садиков Жахонгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуканмед кизи

РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ 243
Мирджураев Сарвар Алишер угли

MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI 246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich

AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI 250
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО 259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид

ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЁННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ 265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз

PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI 271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich

RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI 276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna

MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) 279
Azimova Maxfuza Rashidovna

QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOYILLARI 284
Xolov Xamza Tojiddinovich

O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH 292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna

A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY 297
Ochilova Intizor Sadikovna

QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH 303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich

MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI 312
Odilova Malika Abdushukur qizi

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQARISH SANOATIGA JORIY ETISH 317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOBI TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI 321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI 326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI 332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich

USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN 340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna

BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI 347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna

ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ 358
Усманова Азиза Баходировна

O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ 363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich

HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH 371
Kosimov Bobir Abdigafarovich

BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH 376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich

ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ 383
Мурадов Алишер Курбанбаевич

ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ 390
Усманова Диляфруз Каршиевна

WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION 396
Uralov Eliboy Omonovich

JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA 400
Safarova Shahzoda

НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА 405
Рафиева Зарина Хусановна

INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI 410
Djuraeva Guzal Shavkatovna

SUG‘URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR 414
Xalikulova Shirin Utkir qizi

TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich

ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА 425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна

TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o‘g‘li

KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH 440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o‘g‘li

ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS 445
Nazarov Nodirjon Namoz o‘g‘li

TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI 453
Ibragimov Husen Ismailovich

STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID 457
Saidov Hakimboy O‘rinboyevich

HUDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQARISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI 463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna

NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH 466
Baqoyev Husan Nuriddinovich

TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o‘g‘li

YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI VA INTEGRAL KO‘RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich

AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI 485
O‘rinboyev Ulug‘bek Otabekovich

TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI 494
Olimov Maqsudjon Komiljon o‘g‘li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi

BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLISH IMKONIYATLARI 502
Salomatov Behruz To‘ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o‘g‘li

INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI 506
Sotvoldiyeva Xurliqo G‘ayratjon qizi

CHEMICAL–MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT 512
Buranova Dinara Baxtiyarovna

TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI........ 520
Jabborov Islom Xusan o'g'li

MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEXANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH........ 524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna

ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна

ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH........ 536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKGA ASOSLANGAN MODEL 542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich

O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR 552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li

MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI 563
Babajanova Dilfuza Abdurasulovna

SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI 568
Xusanova Malohat Mingnorovna

ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ........ 574
Икрамова Хилола Ровшан кизи

SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH........ 583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI 590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich

TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI . 596
Berdiyev Akram O'ktamovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI 601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi

DAVLATNING IJTIMOIY SOHA MUASSASALARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH........ 608
Hasanov To'lqin Axmatovich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 616
Urazov Sadulla Shodiyevich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI 621
Turayev Abduvoxid Kuldashevich

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI 625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li

ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING........ 630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi

SUN'IY INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH 635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI 642
P.SH. Usmonov

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI

P.SH. Usmonov
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Moliya kafedrasi dotsent v.b. PhD.

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlarning tutgan o‘rni hamda 2020–2024-yillardagi daromadlar dinamikasi tahlil qilingan. Tahlil natijasida asosiy soliq turlari bo‘yicha o‘sish tendensiyalari, ayrim yo‘nalishlardagi muammolar hamda byudjet daromadlarini oshirish imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: davlat byudjeti, soliq tushumlari, fiskal siyosat, QQS, foyda solig‘i, daromad solig‘i, byudjet daromadlari, iqtisodiy o‘sish, soliq ma’murchiligi, O‘zbekiston.

Аннотация. В данной статье проанализирована роль налогов в формировании доходов государственного бюджета Узбекистан, а также динамика доходов за 2020–2024 годы. По результатам анализа выявлены тенденции роста по основным видам налогов, определены проблемы в отдельных направлениях и рассмотрены возможности увеличения бюджетных доходов.

Ключевые слова: государственный бюджет, налоговые поступления, фискальная политика, НДС, налог на прибыль, подоходный налог, бюджетные доходы, экономический рост, налоговое администрирование, Узбекистан.

Annotation. This article analyzes the role of taxes in the formation of public budget revenues in Uzbekistan, as well as the dynamics of revenues for the period 2020–2024. The findings highlight growth trends across major tax categories, identify challenges in specific areas, and outline opportunities to increase budget revenues.

Keywords: state budget, tax revenues, fiscal policy, VAT, corporate income tax, personal income tax, budget revenues, economic growth, tax administration, Uzbekistan.

Kirish

Milliy daromadni qayta taqsimlashning asosiy vositasi sifatida soliqlar muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan shu orqali davlat byudjeti daromadlarining asosiy qismi shakllantiriladi. Deyarli barcha mamlakatlarning markaziy byudjetlarida soliq tushumlari umumiy daromadlarning 90 foizini tashkil etadi.

Davlat byudjetining daromad qismini shakllantirishda yana bir muhim manba — boshqa darajadagi byudjetlardan ajratiladigan moliyaviy yordam shakllaridir. Ular dotatsiya, subvensiya, subsidiya yoki boshqa qaytarilmaydigan mablag‘lar ko‘rinishida bo‘lishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mahalliy byudjetlar daromadlari bilan xarajatlar mutanosibligi masalasi tarixan o‘rganiladigan mavzulardan biri hisoblanadi. “Moliyaviy mustaqillik (fiskal avtonomiya) — hukumatning turli darajalari o‘rtasida mas’uliyat va daromadlarni taqsimlash kabi institutsional tuzilmaning muhim tarkibiy qismidir. Fiskal avtonomiyani solishtirish va baholashning keng tarqalgan usuli — resurslar, daromad va xarajat vakolatlari hamda mas’uliyatning qay darajada mahalliy davlat boshqaruvi va hokimiyati organlari nazorati ostida ekanligi bilan aniqlanadi” [1].

Mahalliy davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining asosiy moliyaviy rejasi bo‘lgan mahalliy byudjetlar masalalariga oid ilmiy qiziqishlar va munozaralar XX asrning o‘rtalarida shakllana boshlagan. Xususan, Charles Tieboutning mahalliy xarajatlar nazariyasiga bag‘ishlangan maqolasida nomarkazlashtirishning aholi turmush farovonligiga ta’siri borasida ilgari surilgan ilmiy qarashlar keng muhokamalarga sabab bo‘lgan [2].

Mazkur tadqiqotlardan so‘ng, Richard A. Musgrave tomonidan chop etilgan “Davlat moliyasi nazariyasi” asarida ko‘p pog‘onali hukumat tizimlarining o‘ziga xos xususiyatlari, davlat sektorining funksiyalari hamda ishlash mexanizmlari bo‘yicha tizimli yondashuv bayon etilgan [3].

Iqtisodchi Michael Goldsmith tadqiqotlarida ta’kidlanishicha, “mahalliy hokimiyatning moliyaviy mustaqilligi

o‘z hududini boshqarish va mavjud resurslardan eng samarali foydalanish orqali aholiga sifatli xizmat ko‘rsatishning muhim shartidir" [4].

Beer-Toth fikricha, "mamlakatda ko‘rsatiladigan davlat xizmatlarining sifati va miqdori davlat sektorining turli subyektlari o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni tartibga soluvchi moliyaviy qoidalar va rag‘batlantiruvchi mexanizmlarga bog‘liq" [5].

Shuningdek, iqtisodchi olimlar Oulasvirta va Turala fikricha, "fiskal nomarkazlashtirish mahalliy hukumatlarning mahalliy soliq to‘lovchilar oldida yetarli moliyaviy mustaqillik va hisobdorlikka erishishi uchun o‘z daromad manbalarini nazorat qilishini talab qiladi" [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolani tayyorlashda adabiyotlarning tizimli tahlili asosida O‘zbekiston Respublikasida davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlarning muhim ahamiyatga ega ekanligi o‘z ifodasini topgan.

Tahlil va natijalar

Jadval ma’lumotlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, 2020–2024-yillar davomida O‘zbekiston Respublikasi davlat byudjeti daromadlarida barqaror o‘sish tendensiyasi kuzatilgan. Jami daromadlar hajmi 2020-yilda 132 938,0 mlrd so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilga kelib 274 488,9 mlrd so‘mga yetgan. Bu esa tahlil qilinayotgan davrda byudjet daromadlari qariyb ikki baravarga oshganini ko‘rsatadi hamda mamlakatda amalga oshirilayotgan fiskal siyosatning samaradorligidan dalolat beradi.

Daromadlar tarkibida eng katta ulush qo‘shilgan qiymat solig‘iga (QQS) to‘g‘ri kelmoqda. Ushbu soliq turi bo‘yicha tushumlar 2020-yilda 31 177,4 mlrd so‘mdan 2024-yilda 59 280,0 mlrd so‘mgacha oshgan. Bu holat iqtisodiyotda tovar va xizmatlar aylanmasining kengayganini hamda soliq ma’murchiligining takomillashganini ko‘rsatadi.

1-jadval

O‘zbekiston Respublikasining davlat budjeti daromadlari ko‘rsatkichlari [7]

№	KO’RSATKICHLAR	2020-y	2021-y	2022-y	2023-y	2024-y
		trln.so‘m	**trln.so‘m**	**trln.so‘m**	**trln.so‘m**	**trln.so‘m**
1	Foyda solig‘i	28712,2	38363,3	37649,9	40778,9	52619,7
2	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘i	15 140,80	18917,7	24284,5	2407,3	2895,5
3	Aylanmadan olinadigan soliq	1 353,90	1649,4	2512,7	29917,4	35383,9
4	Qo‘shilgan qiymat solig‘i	31177,4	38439	52189,4	57885,3	59280
5	Aksiz solig‘i	11697,3	13086,5	13455	15834,4	19059,9
6	Bojxona boji	3553,7	4764,9	5745,7	9606,1	10001
7	Mol-mulk solig‘i	1974,3	2457,3	4015,4	5097,7	6804,7
8	Yer solig‘i	2386,7	4082,8	5305,9	6890,1	8215,6
9	Yer qa’ridan foydalanganlik uchun soliq	16417,1	15811,9	13887,4	15300,3	20169,6
10	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	478,8	684,4	704,1	791,4	1172,7
11	Boshqa daromadlar	20045,8	26542,2	42113,7	47211,8	58886,3
	JAMI DAROMADLAR	132938	164799,4	201863,7	231720,7	274488,9

Aylanmadan olinadigan soliq bo‘yicha eng yuqori o‘sish sur’ati qayd etilgan bo‘lib, 2020-yilda 1 353,9 mlrd so‘mdan 2024-yilda 35 383,9 mlrd so‘mgacha keskin oshgan. Bu holat kichik va o‘rta biznes subyektlarining ko‘paygani, shuningdek, soddalashtirilgan soliq tizimining keng qo‘llanilayotganini ko‘rsatadi.

Aksiz solig‘i va bojxona bojlari tushumlarida ham izchil o‘sish kuzatilgan. Xususan, aksiz solig‘i 11 697,3 mlrd so‘mdan 19 059,9 mlrd so‘mgacha, bojxona bojlari esa 3 553,7 mlrd so‘mdan 10 001,0 mlrd so‘mgacha oshgan. Bu ko‘rsatkichlar ichki iste’mol bozori va tashqi savdo aylanmasining kengayganini anglatadi.

Mol-mulk va yer soliqlari bo‘yicha tushumlar ham sezilarli darajada oshgan. Bu esa kadastr tizimidagi islohotlar, mulk va yer obyektlarini hisobga olish tizimining takomillashgani bilan bog‘liq.

Shu bilan birga, jismoniy shaxslar daromad solig‘i bo‘yicha keskin pasayish kuzatilgan. 2022-yilda 24 284,5 mlrd so‘mni tashkil etgan ushbu ko‘rsatkich 2023-yilda 2 407,3 mlrd so‘mga tushib ketgan. Bu holat noformal bandlikning yuqori ulushi, soliq imtiyozlari yoki hisob-kitob metodologiyasidagi o‘zgarishlar bilan izohlanishi

mumkin.

Shuningdek, “boshqa daromadlar” moddasi bo‘yicha ham yuqori o‘sish qayd etilgan bo‘lib, bu davlat daromadlarining diversifikatsiya qilinayotganini hamda qo‘shimcha moliyaviy manbalar jalb etilayotganini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, tahlil natijalari davlat byudjeti daromadlarining shakllanishida soliq tushumlarining hal qiluvchi o‘rin tutishini, shuningdek, iqtisodiy islohotlar natijasida daromad bazasining kengayib borayotganini tasdiqlaydi. Biroq ayrim yo‘nalishlarda, xususan, jismoniy shaxslar daromad solig‘i bo‘yicha mavjud muammolarni bartaraf etish byudjet barqarorligini yanada mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, byudjet daromadlarining ko‘plab manbalari (bojxona bojlari, aksizlar, yer qa’ridan foydalanish solig‘i) iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanishga, ularning bahosini to‘g‘ri belgilashga hamda ekologik barqarorlikni ta’minlashga xizmat qilmoqda. Bu esa davlat moliyaviy mustaqilligini ta’minlashda muhim omillardan biridir.

2020–2024-yillar davomida O‘zbekiston Respublikasi davlat byudjeti daromadlari tarkibida soliq tushumlarining o‘zgarishi chiziqli grafikda yaqqol aks ettirilgan. Mazkur grafik tahlili byudjet daromadlarining tarkibiy tuzilmasi va har bir soliq turi bo‘yicha dinamik o‘zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Grafikdan ko‘rinib turibdiki, eng katta hajmdagi daromadlar qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS) va foyda solig‘i hisobidan shakllanmoqda.

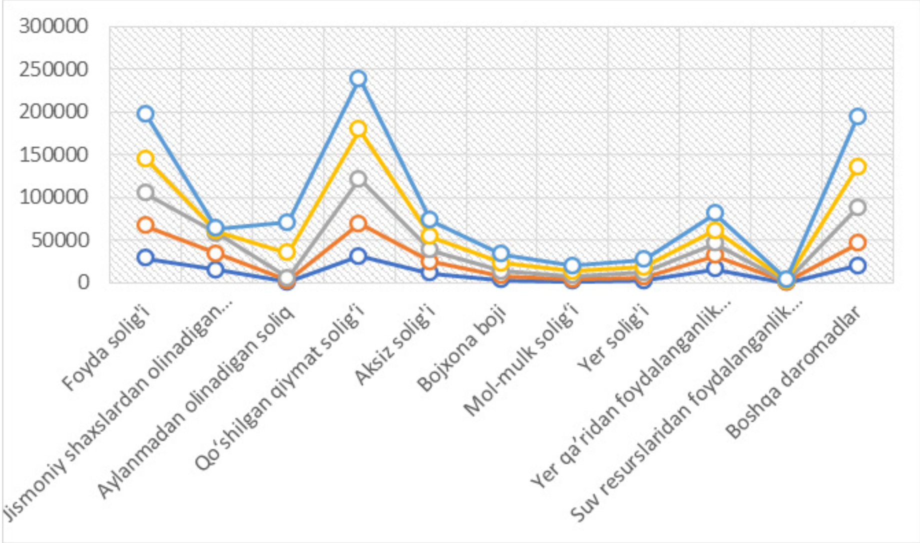

1-rasm. Budjet daromadlarining yillar kesimida o‘zgarishi [7]

QQS bo‘yicha chiziqli grafik eng yuqori cho‘qqini egallab, mazkur ko‘rsatkichning yildan-yilga barqaror o‘sib borayotganini namoyon etadi. Bu esa tovar va xizmatlar aylanmasining kengaygani, shuningdek, soliq bazasining ortgani hamda elektron soliq hisoboti tizimlarining joriy etilishi bilan bog‘liqdir. Foyda solig‘i ham grafikda QQSdan keyingi o‘rinda turib, ijobiy o‘sish tendensiyasini ko‘rsatmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat byudjeti daromadlarini oshirish, soliq tizimi samaradorligini kuchaytirish hamda iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiluvchi quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni keltirish mumkin:

• **Jismoniy shaxslar daromad solig‘i tushumlarini barqaror oshirish imkoniyatlari mavjud.** Norasmiy bandlikni qisqartirish maqsadida mehnat munosabatlarini legallashtirish, raqamli hisob-kitob tizimlarini (onlayn nazorat, elektron shartnomalar) keng joriy etish muhim ahamiyatga ega. Natijada soliq bazasi kengayadi va jismoniy shaxslardan tushumlar barqaror o‘sish tendensiyasiga ega bo‘ladi;

• **Ayrim soliq turlari bo‘yicha tushumlar o‘sishi ularni yanada barqarorlashtirish imkonini beradi.** Soliq tushumlarini diversifikatsiya qilish, ya’ni yangi soliq manbalarini joriy etish va mavjudlarini optimallashtirish maqsadga muvofiqdir. Natijada davlat byudjeti daromadlarining barqarorligi kuchayadi hamda tashqi omillarga bog‘liqlik kamayadi;

• **Aylanmadan olinadigan soliq bo‘yicha yuqori o‘sish dinamikasi tizimli rivojlantirish imkonini yaratadi.** Kichik va o‘rta biznes subyektlari uchun soliq yukini optimal taqsimlash va ularni bosqichma-bosqich umumiy soliq tizimiga integratsiya qilish zarur. Bu orqali soliq tizimi shaffofligi oshadi va byudjet tushumlari uzoq muddatli barqarorlikka ega bo‘ladi;

• **Soliq ma’murchiligini takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar mavjud.** Uni to‘liq raqamlashtirish, “big data” va sun’iy intellekt asosida soliq nazoratini kuchaytirish muhim yo‘nalish hisoblanadi. Natijada soliq yig‘imlarining samaradorligi oshadi va yashirin iqtisodiyot ulushi qisqaradi;

• **Resurs soliqlaridan foydalanish samaradorligini yanada oshirish zarur.** Yer, suv va yer qa’ridan foydalanish bo‘yicha tushumlarni optimallashtirish, ekologik soliqlar va “yashil iqtisodiyot” mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Bu orqali tabiiy resurslardan oqilona foydalanish ta’minlanadi hamda qo‘shimcha byudjet daromadlari shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. OECD. (2009). *Fiscal autonomy of sub-central governments*. OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government. Available at: https://www.oecd.org/tax/federalism/42982242.pdf
2. Charles M. Tiebout. (1956). *A pure theory of local expenditures*. Journal of Political Economy, 64(5), 416–424.
3. Richard A. Musgrave & Alan T. Peacock (Eds.). (1958). *Classics in the Theory of Public Finance*. London: Macmillan.
4. Michael Goldsmith. (1990). Local autonomy: Theory and practice. In D. S. King & J. Pierre (Eds.), *Challenges to Local Government* (pp. 15–36). London: Sage.
5. Katalin Beer-Tóth. (2009). *Local Financial Autonomy in Theory and Practice: The Impact of Fiscal Decentralization in Hungary*. Fribourg: University of Fribourg.
6. Lasse Oulasvirta & Mika Turala. (2009). Financial autonomy and consistency of central government policy towards local governments. *International Review of Administrative Sciences*, 75(2), 311–332.
7. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024–2025). Rasmiy statistik ma’lumotlar asosida muallif tomonidan tayyorlangan materiallar. Available at: https://www.imv.uz

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta’limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Muhandislik va iqtisodiyot” jurnali 26.06.2023-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №S–5669245 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod tumani 15-mavze 19-uy